

Тетяна КОНОПЛЯ,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Лідія ТКАЧЕНКО,
доктор педагогічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди (м. Харків)

КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Діти дошкільного віку із порушеннями мовлення мають найпоширеніший логопедичний висновок – фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення (ФФНМ). Тобто порушення звукової системи мови у дітей з такими мовленнєвими порушеннями, як дислалія, дизартрія, ринологія внаслідок порушення вимови та сприймання фонем. Такі порушення негативно впливають на всі аспекти мовленнєвої діяльності дитини і можуть спричинити труднощі у навчанні.

Дослідженням корекції мовлення дітей з ФФНМ у процесі ігрової діяльності займалися різні науковці та логопеди, зокрема Р. Левіна, М. Савченко, О. Ткаченко та інші. Актуальній проблемі навчання і виховання дітей дошкільного віку із ФФНМ присвячена велика кількість науково-методичних досліджень, в яких розглядається корекція фонетико-фонематичних порушень мовлення у дітей (Г. Каше, С. Коноваленко, Ю. Рібцун, Т. Філічева та інші) [4].

Зростання кількості дітей з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення спонукають переглянути форми, методи навчання та виховання дітей (В. Тарасун, В. Тищенко, М. Шеремет та інші).

Через те, що дошкільний період є відповідальним етапом в формуванні мовлення дитини, вивчення та корекція мовленнєвих порушень в цей час мають особливе значення. Тому пошук інноваційних шляхів корекції мовлення у дітей дошкільного віку з ФФНМ особливо актуальний [5].

ФФНМ у дітей характеризується заміною звуків, що мають більш просту артикуляцію і не викликають труднощів у вимові; випаданням звуків; порушенням фонематичного слуху; спотворенням звуків; порушенням звуко-складової структури слова.

У дітей-дошкільників із фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення, гра є основним змістом життя, яка переплітається з навчанням, працею та є засобом пізнання навколишнього світу. Під час гри залучаються усі сторони особистості: дитина думає, сприймає, рухається, говорить; працює уява, пам'ять, посилюються вольові та емоційні прояви. Відомий педагог К. Ушинський наголошував, що для дитини гра – «це дійсність і дійсність значно цікавіша, ніж та, яка її оточує. Цікавіша вона для дитини саме тому, що зрозуміліша, а зрозуміліша тому, що деякою мірою є її власним витвором...» [2]. Саме у грі дитина випробовує свої знання та вміння, уявляє себе дорослою. Тому гра в логопедичній роботі є могутнім засобом виховання.

Під час гри дитина краще та швидше засвоює правила та розуміє необхідність їх виконання, виховується врівноваженість, воля, організованість. Гра навчає єдиній колективній дії, сприяє розвитку мовленнєвих навичок у невимушеній і цікавій формі, активізує увагу, пам'ять, мислення та моторику. Завдяки грі діти засвоюють правильну артикуляцію звуків, розвивають фонематичний слух, навчаються розрізняти звуки, склади та слова. Гра також допомагає створити позитивний емоційний фон, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Через інтерактивні ігрові вправи діти відпрацьовують мовленнєві навички, що сприяє ефективній корекції мовленнєвих порушень [3].

Гра значно впливає на розвиток артикуляційних навичок у дітей, особливо у випадках фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення. Використання ігрових методів стимулює дітей до активної участі, що полегшує процес навчання правильній вимові звуків. Під час гри діти виконують різноманітні завдання, які включають артикуляційні вправи, що сприяють зміцненню м'язів артикуляційного апарату, покращенню моторики язика, губ та піднебіння. Ігрові вправи також допомагають дітям зосереджувати увагу на правильній артикуляції, що в кінцевому результаті сприяє автоматизації правильних звуків у мовленні.

Ігри є важливим інструментом у розвитку фонематичного слуху у дітей. Вони сприяють не лише навчання розрізненню звуків, але й розвивають увагу, пам'ять та мотивацію до навчання, що є необхідними компонентами для успішного оволодіння мовою. Граючись, діти вчаться сприймати, аналізувати та відтворювати звуки, що є ключовими аспектами

фонематичного слуху. Впровадження ігрових методів в освітній процес допомагає зробити навчання цікавим і захоплюючим, що сприяє більш ефективному розвитку мовленнєвих навичок [1].

Діти з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення нічим не відрізняються від однолітків, тому і потреба у грі в них така ж. При ФФНМ порушення звуковимови супроводжуються труднощами сприймання мовленнєвих звуків. У зв'язку з цим діти не завжди правильно сприймають мовленнєві звуки та чітко їх диференціюють, у них виникають труднощі при розпізнаванні звуків, які схожі за звучанням та артикуляцією.

Учені О. Коваленко та Т. Єпіфанова посилаються на дослідження Г. Косової, яка зазначала, що діти часто не можуть спілкуватися з однолітками через невміння висловити свою думку, побоювання бути посміховиськом, хоч зміст та правила гри їм знайомі. Саме тому враховуючи індивідуальні особливості дитини, вчитель-логопед повинен використовувати у своїй роботі такі ігри, які будуть забезпечувати дитині психологічний комфорт, сприяти розвитку самостійності, активності, давати можливість практично застосовувати знання [2].

Отже, гра як провідна діяльність дитини є однією з найефективніших форм роботи для виправлення мовленнєвих порушень. Так як автоматизація звуків у дитини вимагає зусиль та часу, завдання логопеда перетворити нудну працю над звуком у захоплюючу гру. Під час гри діти активно залучаються до процесу розвитку мовлення, формують фонематичний слух, покращують артикуляцію і збільшують словниковий запас. Крім того, гра дозволяє створити природне середовище для тренування комунікативних навичок і мовленнєвої виразності, що особливо важливо в корекційній логопедичній роботі.

Список використаних джерел:

1. Гавриш О. Ігрові вправи у корекції звуковимови у дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком. *Наукові записки Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Педагогічна освіта. 2021. № 203. С. 16–24.
2. Коваленко О. М., Єпіфанова Т. В. Мовленнєві ігри для дошкільників. Навчаємо в русі. Харків : Вид. група «Основа». 239 с.

3. Рібцун Ю. В. Гра як засіб мовленнєвого розвитку молодших дошкільників із ЗНМ. *Теорія і практика сучасної логопедії* : зб. наук. праць. Київ : Актуальна освіта, 2004. Вип. 1. С. 150–165.
4. Рібцун Ю. В. Методичні рекомендації щодо формування фонетико-фонематичної складової експресивного мовлення молодших дошкільників із ЗНМ. *Український логопедичний вісник* : зб. наук. пр. 2010. Вип. 1. С. 72–81.
5. Шеремет М. К. Логопедія : підручник. Київ : ВД «Слово», 2014. 675 с.